STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 05753

LYEV TOLSTOY

Chaim Alexandroff

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ליעוו טאלסטאי

זיין לעבען און ליטעראַרישע טהעטיגקייט

פון

ה. אַלעקסאַנדראָוו.

FREE PUBLIC LIBRARY
JERSEY CITY, N. J.

ליעוו טאָלסטאָי.

On est de son siècle et de sa race, même quand on réagit contre son siècle et sa race.

דער מענש פערבלייבט אַ גליעד פון זיין צייט און פון זיין ראַסע אפילו דאַן, ווען ער קעמפפט געגען זיין צייט און געגען זיין ראַסע. (ערנעסט רענאַן).

גראף ליעוו ניקאָלאַיעוויטש טאָלסטאָי פערנעהמט אַ גאַנץ בעזונדערען פּלאַץ אין דער מאָדערנער געשיכטע. חוץ דעם, וואָס ער איז אַ געניאַלער קינסטלער און האָט געמאַכט רייך דיא וועלט־ליטעראַטור מיט אונשטערבליכע ווערק, איז ער נאָך אַ גרויסער מאָראַל־פּרעדיגער מיט אַ טיעפען ערנסט און פעסטע איבערצייגונגען. אויף דער ערד איז זיכער ניט פערבליעבען איין ווינקעל, מעהר אָדער וועניגער בעלויכטען מיט דיא שטראַהלען פון בילדונג, וואו מען זאָל ניט וויסען און שעטצען טאָלסטאָי׳ס נאָמען, וואו מען זאָל ניט לייענען און בעוואונדערן זיינע ווערק. דאָס פערזענליכע לעבען פון גרויסען שרייבער, זיין פערזוך זיך אָבצוזאָגען פון דער וועלט מיט איהרע פריידען און מאַטעריעלע בעקוועמליכקייטען, און צו פיהרען אַ גאַנץ נייעם לעבען,— אַ לעבען, וואָס זאָל זיין אויפגעבויט אויף דעם פונדאַמענט פון מענשען־ליעבע, יושר און אחדות; אַ לעבען, וואָס זאָל איינשטימען מיט דיא נאַטירליכע פאָדערונגען פון דעם מענשען׳ס הארצען און

372868

פערשטאנד; א לעבען, וואָס זיין תּמצית זאָל זיין דער אייבינער שטרע־בען צום אמת, און סוף כל סוף דיא הייסע, אָפענע, ניט פערשטעלטע איבערגעבענהייט צו זיינע אידעאַלען, וואָס ער ווערט ניט מיעד צו פערטהיידיגען, — אָט דאָס אַלץ האָט אויפגעהויבען טאָלסטאָי׳ס נאָמען ביז דיא העכסטע מדרגות פון מענשליכער בעריהממטקייט.

טאָלסטאָי פיהרט זיין יחוס פון אַן אַלטער און רייכער משפּחה, וואס האט געשפּיעלט א וויכטיגע ראָליע אין דער רוסיישער געשיכטע. וויא עס איז פערשריעבען אין אַן אַלטען רוסישען פּנקס, איז דער ערשטער טאָלסטאָי געקומען צו פאָהרען קיין רוסלאַנד אין 1353. דאָס איז געווען א דייטש מיט׳ן נאָמען אינדרים. ער האָט זיך בעזעצט אין טשערניגאָוו מיט דיא זיהן, האָט אָנגענומען דעם פּראַוואָסלאַוו־נעם גלויבען און פון איהם שטאַמט דאָס אָב דיא פאַמיליע, וואָס האָט געגעבען רוסלאַנד א סך פּראָמינענטע מענער. דעם שרייבער׳ס זיידע איז געווען א רייכער פּאָמיעשטשיק, וועלכער האָט האָלט גע־האט צו לעבען א גוטען טאָג און האט אין א קורצע צייט גע׳פּטר׳ט זיין גרויסען פערמעגען. וויא ברייט ער האָט זיך געפיהרט, קען מען זעהן דערפון, אז דיא וועש זיינע פלעגט ער אָוועקשיקען וואַשען קיין האָלאַנד אין ספּעציעלע וואָגענס! אין טאָלסטאָי׳ס ראָמאַן „קריעג און פריעדען“ געפינט מען זיין בילד אין דער פּערזאָן פון איליא ראָסטאָוו. דער זוהן זיינער ניקאָלאַי איליאיטש—דעם שרייבער׳ס פּאָטער — האָט געדיענט אין דער גוואַרדיע, האָט אַנטהייל גענומען אין דעם רוסיש־פראַנצויזישען קריעג פון 1812 און איז ארויס פון דיענסט נאָכדעם, וויא דער קריעג האָט זיך געענדיגט. אין דיא יונגע יאָהרען האָט ער אויך וויא זיין פאָטער, האָלט געהאַט צו לעבען א גוטען טאָג און האָט פערשפּיעלט אין קאָרטען א מאַסע געלד. דיא דאָזיגע תּאוה צום שפּיעלען איז אריבער בירושה צום שרייבער, וועלכער האָט פערבראַכט ניט וועניג צייט אין קאָרטען־שפּיעל אפילו דעמאָלט, ווען ער איז שוין געווען גוט בעוואוסט אין דער ליטעראַטור. דיא תּאוה איז ביי איהם פערבליעבען נאָך ביז יעצט, און זיא דריקט זיך אויס אין דעם אימפּעט, מיט וועלכען ער גיט זיך אָב צום ענגלישען שפּיעל לאָן־טענים. ווען ניקאָלאַי איליאיטש האָט געמאַכט א תּכלית

פון זיין פערמעגען, האט ער חתונה געהאט מיט דער פירסטין וואָל־קאָנסקאיא, וועלכע איז געווען זעהר רייך, אָבער ניט יונג און ניט שעהן. זיא איז אויך אָבגעמאָלט אין ראָמאַן „קריעג און פריעדען“ אין דער פערזאָן פון מאריא וואָלכאָנסקאיא. צוזאמען מיט איהר פאָטער, אַן אַלטער גענעראַל פון יעקאטערינא׳ס צייטען מיט א הארטען, דעספּאָטישען כאראקטער, זיינען זיי געווען בטבע שטארקע מענשען, טריי צו זייערע פּרינציפּען, און פון זיי האָט דאָס דער שרייבער גע׳ירש׳נט דיא בעסטע מעלות פון זיין כאראקטער.

ליעוו ניקאָלאיעוויטש איז געבאָרען געוואָרען דעם 28 אווגוסט 1828 אין דאָרף יאסנאיא פּאָליאנא, טולסקער גובערניע. זיין מוטער האָט ער פערלאָרען, ווען עס איז איהם נאָך קיין צוויי יאָהר ניט געווען, דיא ערציהונג פון דיא קינדער (חוץ דעם שרייבער זיינען געבליבען דריי זיהן און איין טאָכטער) האָט איבערגענומען זייערע א ווייטע קרובה מיט׳ן נאָמען יערגאָלסקאיא. אין 1837 האָט זיך דיא גאנצע געזינד אריבערגעקליעבען אין מאָסקווע, ווייל דער עלטערער זוהן האָט בעדאַרפט אָנקומען אין אוניווערזיטעט. אָבער קורץ נאכדעם איז פּלוצלונג געשטאָרבען דער פאָטער, איבערלאָזענדיג א סך חובות, און דיא דריי אינגערע קינדער האָבען זיך אריבערגעקליעבען צוריק אהיים — אין יאסנאיא. דיא יתומים האָבען זיך דאָ געהאָדעוועט אונטער דער השגחה פון זייער טאנטע, דיא גרעפין אָסטען־סאקען. אין 1840 איז דיא גרעפין געשטאָרבען, און דיא קינדער האָט מען אָבגעפיהרט אין קאזאן צו אַנאנדער טאנטע יושקאָווא, זייער פאָטער׳ס א שוועסטער. ביי דיא יושקאָוו׳ס האָט מען געלעבט ברייט, זאט און פרייליך. וויכטיגער פון אַלע אַנדערע זאכען האָט מען אין שטוב געהאַלטען גוטע מאַניערען און דעם אויסערליכען גלאנץ — ריידען פראנצויז וויא וואסער, קענען טאנצען, אָבגעבען דאמען־רעכט. „מיין גוטע מומינקע,“ דערציילט טאָלסטאָי, „האָט ניט געהאַט אויף דער נשמה קיין איינציגען פלעק, און פון דעסטוועגען פלעגט זיא אייביג טענה׳ען, אז זיא וויל איך זאָל אריינטרעטען אין ליעבעס־בעציהונגען מיט אַן אשת איש, מיט אזא, פערשטעהסט זיך, וואס געהערט צו

דער בעסטער געזעלשאַפט; ביי איהר איז אויסגעקומען, אַז נאָר בעציהונגען מיט אַזאַ מין פרוי קען מיך מאַכען פאַר אַ מענשען".

אין דער דאָזיגער צייט פון זיין לעבען האט טאָלסטאָי געהאט אויסצושטעהן אַ גרויסען אינערליכען קאַמפף, דעם ערשטען ערנסטען קאַמפף מיט געוויסע נייגונגען פון זיין נאַטור. פון איין זייט האָט זיך איהם געוואָלט שפּיעלען אַ ראָלע אין דער פיינער געזעלשאַפט, אום צופריעדען צו שטעלען דעם געפיהל פון זעלבסטליעבע, וואס איז געווען אין איהם שטאַרק ענטוויקעלט. ער איז אפילו געווען ניט קיין שיינער, ניט קיין פלינקער און זעהר אַ שעמעדיגער (דאס האט ער געקראָגען בירושה פון זיין מוטער), אבער דערפאַר האָט ער געהאט אין זיך אַ סך אַנדערע מעלות, און מיט זיי האָט ער זיכער געקאָנט האבען אין דער געזעלשאַפט אַן ערפאָלג. פון דער אַנדערער זייט איז אין זיין נשמה אָנגעגאַנגען אַ שווערע אַרבייט, וואס ער האָט געדאַרפט פאַר איהר אנשטרענגען אַלע זיינע גייסטיגע און מאָראַלישע כחות: ער האָט געזוכט אויסצואַרבייטען פאַר זיך אַ בעשטימטען מאָראַלישען אידעאַל. און אין דער צייט, וואס זיינע ברידער און חברים האָבען פערבראַכט טעג און נעכט אין אַלערהאַנד הוליאַנקעס, נאכ'ן שטייגער פון רייכע און טיטולירטע מענשען, זיינען ביי איהם די געדאַנקען געווען פערנומען מיט די וויכטיגסטע פראַגען פון מענשליכען לעבען— דאס זיינען געווען די פראַגען פון גליק, טויט, גאָט, ליעבע, אייביגקייט, אָבער אַ בעשטימטען ענטפער, וואָס זאָל איהם ברייננגען מנוחת הנפש, האָט ער ניט געקענט געפינען, אין דער פועל יוצא איז געווען אַז ביי איהם האָט זיך פון דעמאָלט אָן אויסגעאַרבייט די געוואָהנהייט צו גריבלען, צו זיין פערטהאָן אין זיך, אין די אייגענע געדאַנקען, אין דעם אייגענעם געוויסען. און די דאָזיגע געוואָהנהייט איז ביים שרייבער פערבליעבען עד היום. די דאַמאָלדיגע פלאָנענים פון זיין נשמה האָט טאָלסטאָי בעשריעבען אין ארטעניעוו'ס און נעכליודאָוו'ס שטרעבונגען צו אַ גוטען ריינעם לעבען (דאס זיינ' דיאען העלדען פון זיין ערצעהלונג „די יונגע יאָהרען".

אין 1843 איז טאָלסטאָי אָנגעקומען אין קאַזאַנער אוניווערסיטעט. ער איז דעמאָלט אַלט געווען ניט מעהר פון 13 יאָהר, קיין

גרויסער קענער איז ער ניט געווען. אבער פאר דיא אוניווערסיטעט אין קאזאן האט מען א סך ניט געדארפט קענען, בפרט ווען מען איז רייך און מען טראגט דעם טיטעל פון א גראף. דער טעמפעל פון וויסענשאפט האט זיך געפונען אין יענער צייט אין זעהר א קלעגליכער לאגע. דיא פראפעסארען, מיט א פאאר אויסנאהמען, זיינען געווען ענטוועדער אויסלענדער, וועלכע האבען פערשטאנען גאנץ ווענינ רוסיש, אדער גרויסע עם-הארצים, קאריעריסטען, וועלכע האבען ניט געהאט קיין שום שייכות צו דער הייליגער וויסענשאפט. אין דער אוניווערסיטעט איז טאלסטאי אבגעווען 4 יאהר: צוויי יאהר האט ער שטודירט דיא אריענטאלישע שפראכען און דיא אנדערע צוויי יאהר — יוריספרודענץ. אבער געלערענט האט ער זיך שלעכט און אין אוניווערזיטעט פלעגט ער זיין זעהר א זעלטענער גאסט. און 1847, ווען טאלסטאי האט געזאלט אריבערגעהן אויפ'ן דריטען קורס פון יוריסטישען פאקולטעט, האט ער אין גאנצען פערלאזען דיא אוניווערזיטעט און זיך בעזעצט אין יאסנאיא פאליאנא.

מען קען פרעגען, וויא קומט דאס, אז א מענש מיט אזעלכע מערקווירדיגע גייסטיגע פעהיגקייטען, וויא טאלסטאי, האט ניט געקענט דורכמאכען דעם געוועהנליכען קורס אין אוניווערזיטעט? איינער פון דיא בעסטע רוסישע קריטיקער, סערגיי ווענגעראוו, ערקלערט עס אויף אזא'ן אופן. „טאלסטאי", זאגט ער, „איז איינער פון דיא אמת'ע גרויסע חכמים, ווייל זעלטען ווער עס קען נאך אזוי טיעף אריינדרינגען אין דעם צוועק און דיא בעדייטונג פון מענשליכען לעבען. אבער אין דער זעלביגער צייט איז ער ניט אימשטאנד צו דיינקען אויף א וויסענשאפטליכען וועג, ד. ה. זיין געדאנק איז ניט דיסציפלינירט. אין וויסענשאפטליכע פארשונגען איז ביי איהם טהייער נאר דער צוועק, און ניט דער וועג גופא, וואס האט געבראכט צום געוואונשטען צוועק. און פון דער וויסענשאפט פארדערט ער מחמת דעם גאר ניט דאס, וואס מען קען פון איהר פארדערן אונטער געוויסע בעדינגונגען. פון דעם אסטראנאם, למשל, וויל ער, אז יענער זאל איהם ווייזען, וויא אזוי דיא מענשהייט קען קומען צו א גליקליכען לעבען, און דער פילאזאפיע ווארפט ער אויף, פאר וואס מען בעקומט ניט פון איהר

דיא זעלביגע מאטעריעלע נוצען וויא פון דיא מאטעמאטישע וויסענשאפ־טען.״ עס איז דארום קיין חידוש ניט, וואס טאלסטאי האט ניט גע־קאנט פערדייען דיא טרוקענע וויסענשאפטליכע ענינים, וואס דיא אוני־ווערזיטעט האט געגעבען דיא יונגע סטודענטען.

וואס דער שרייבער האט געטהאן אין יאסנאיא פאליאנא, איז לייכט צו זעהן פון איינער פון זיינע ערצעהלונגען „דער פריה־מארגען פון א פאמיעשטשיק.״ דער העלד פון דער ערצעהלונג פירסט נעכליודאוו קומט אין דארף מיט דיא בעסטע אבזיכטען און וויל גליקליך מאכען דיא פויערים פון זיין מאיאנטיק. נעכליודאוו (ד. ה. טאלסטאי) דערזעהט אבער באלד, אז דיא טובות פון פריץ, זיי מעגען זיין גאנץ ערנסט, וועלען קיין ברעקעל נוץ ניט ברייננען, כל זמן עס וועט ניט אבגעשאפט ווערען דיא פאנשטשיזנע (לייב־אייגענטהום), וואס האט פערפעסטעט דעם גאנצען רוסישען לעבען מיט איהר אונמאראלישען איינפלוס. טאלסטאי איז דארום א הייסער געגנער פון דער פאנשט־שיזנע און פערזוכט צו ערלייכטערן דיא לאגע פון זיינע פויערים. עס איז מעגליך, אז אויף דיא שטארקע און אריגינעלע נאטור פון דעם שרייבער האבען ניט געווירקט דיא דעמאקראטישע שטרעבונגען פון דיא פיערציגער יאהרען, ווען עס האט זיך אנגעפאנגען א מעכטיגער פראטעסט געגען דיא שקלאפען־קייטען פון מיליאנען מוזשיקעס. אזוי וויא שפעטער, אין זיין ליטערארישער טהעטיגקייט, איז ער דא אויך זיך געגאנגען מיט זיין אייגענעם וועג. דער איינציגער שרייבער, וועל־כער האט אויף איהם שטארק געווירקט א יענער צייט, איז געוועזען דער בעריהמטער פראנצויזישער פילאזאף פון 18־טען יאהרהונדערט — זשאן זשאק רוסא. ער האט איבערהויפט א סך איבערגענומען פון רוסא, וועלכער האט געהאסט דיא ציוויליזאציאן און געפרעדיגט אין זיינע ווערק, אז גליקליך קען דער מענש זיין נאר דאמאלט, ווען ער וועט זיך אומקעהרען צום לעבען פון דיא ערשטע מענשען, ווען ער וועט שטעהן וואס נעהנטער צו דער מוטער־נאטור. ביי טאלסטאי׳ען איז פון אייביג אן געוועזען א מין שנאה צום לעבען פון דיא גרויסע שטעדט, צום קולטור־לעבען, אפשר דערפאר, וואס ער האט אייגענטליך

במעט אלע זיינע יונגע יאָהרען פערבראַכט אין דער פרישער געזונדער לופט פון דאָרף.

אין 1848 פאהרט טאָלסטאָי אוועק אין פעטערסבורג, אום צו האַלטען עקזאַמען אויף „קאַנדידאַט פּראַוו" (א טיטעל, וואס מען בעקומט ביים ענדיגען אוניווערזיטעט). צוויי עקזאַמענס האָט ער מיט מזל אויסגעהאַלטען, אָבער דיא געשיכטע איז איהם גיך געוואָרען איבערדריסיג, און ער איז אוועק צוריק אין יאַסנאַיאַ פּאָליאַנאַ צו זיינע פעלדער און וועלדער. דאָרט איז ער אבגעוועזען א יאָהר פיער. צייטענווייס פלעגט ער מאַכען א נסיעה נאָך מאָסקווא, וואו ער האָט געזעהן צו לעבען א גוטען טאָג און האָט א סך געשפּיעלט אין קאָרטען. אין 1851 האָט ער פערשפּיעלט אין קאָרטען א גרויסע סומע געלד און האָט מחמת דעם געמוזט פערקלענערען דיא הוצאות. זיין עלטערער ברודער ניקאָלאַי, וועלכער האָט געדיענט אין קאַווקאַז, האָט איהם גענומען איינרעדען צו ווערען אַן אָפיציער. טאָלסטאָי האָט זיך געלאָזט איינרעדען און איז אוועק נאָך קאַווקאַז, וואו ער איז אריין אין מיליטערדיענסט. זיין רעגימענט איז געשטאַנען ביים טייך טערעק הינטער קיזליאַר, אין א שיינער פּאָעטישער געגענד, און זיין צייט האָט ער מייסטענס פערבראַכט אויפ'ן גייעג אין דער געזעלשאַפט פון פּראָסטע קאָזאַקען. א גוטען בעגריעף פון טאָלסטאָי'ס לעבען אין קאַווקאַז און פון זיין אינערליכען קאַמפּף אין יענער צייט קען מען בעקומען, ווען מען זאָל מיט קאָפּ לעזען זיין ערצעהלונג „דיא קאָזאַקען", אַן ערצעהלונג, וואס ווערט גערעכענט צווישען דיא גרעסטע ווערק פון דער רוסישער ליטעראַטור. דאס איז יעדענפאַלס דאס ערשטע ווערק, וואו דער פערטרעטער פון פּראָסטען פאָלק, דער מוזשיק, ווערט אבגעמאָלט אזוי ווי ער זעהט אויס אין דער אמת'ען, אָהן שום ראָמאַנטישע צאַצקעס. דער העלד פון דער ערציילונג איז א יונגער אָפיציער אָלענין (דאָס איז טאָלסטאָי זעלבסט). אָלענין וויל זיך אבשאָקלען פון דער שטאָדטישער ציוויליזאַציאָן מיט איהרע ליגענס און פאַלשער מאָראַל און וויל אָנהויבען א נייעם לעבען אויפ'ן שוים פון דער שיינער, פרישער, אייביג-בליהענדער נאַטור. אין איהם רעדט אויך דאס געוויסען: דען ווען ער האָט זיך ארומגעדרעהט אין דער פיינער געזעלשאַפט, האָט

ער פיעל געזינדיגט געגען דיא שטרענגע פאָרדערונגען פון דער אמת׳ער מאָראל! אין דיא נייע אומשטענדען ווערט אָלענין גאָר אַנאַנדער מענש. ער בעשליסט ביי זיך, אז דעם מענשען׳ס גליק ליעגט אין דער ארבייט לטובת הכלל, און ער גיט זיך א נדר צו לעבען ניט פאר זיך, נאָר פאר דעם צווייטען. אָלענין פיהרט אבער ניט דורך זיין איידעלען בעשלוס. ער דערזעהט זעהר גיך, אז האבען געוויסע מיינונגען איז איין זאך און וועלען זיי דורכפיהרען אין פראקטישען לעבען — איז וויעדער אנאנדער זאך. און ער גיט אויף זיינע שיינע אידעאלען און קעהרט זיך אום צו דער ציוויליזאציאָן, פון וועלכער ער איז פריער אנטלאָפען.

עס איז אינטערעסאנט, אז אין דער דאָזיגער ערצעהלונג, וואס ער האט אָנגעשריעבען אין 1852, געפינען מיר שוין דיא זעלביגע הייסע פראגען און דעם זעלביגען ענטפער אויף זיי, וואס מען טרעפט אין זיינע לעצטע ווערק. זיין מעכטיגער פראָטעסט געגען דיא פאָרמען פון איצטיגען שטאָדטישען לעבען איז אלזאָ אויסגעוואקסען פון א זריעה, וואס איז שטענדיג געלעגען אין דער שרייבער׳ס נאטור.

אין קאווקאז האט טאָלסטאָי אָנגעפאנגען זיין ליטעראַרישע טהעטיגקייט. און 1852 האט ער אוועקגעשיקט צו דעם פעטערבורגער זשורנאל „סאָווערעמעניק" זיין ערשטלינג: „דיא קינדערשע יאָהרען". דער רעדאקטאָר פון דיזען זשורנאל איז דאמאלס געוועזען דער בעריהמטער פאָעט נעקראסאָוו. מיט זיין געניטען אויג האט ער תיכף דערזעהן, דאס ער האט צו טהאָן ניט מיט א געוויינליכען טאלענט. ער האט אנגעשריעבען טאָלסטאָי׳ן א פריינדליכען בריעף, און דאס האט צוגעגעבען א סך מוטה דעם יונגען שרייבער. ער האט זיך פעסט גענומען צו דער פען, און אין דעם זעלביגען יאָהר זיינען געוועזען אבגעדרוקט אין „סאָווערעמעניק" זיינע ערצעהלונגען „דער פריהמאָרגען פון א פאָמיעשטשיק", „דער איבערפאל" און „דיא קאָזאקען".

דיא ערשטע ערצעהלונג, וואס טאָלסטאָי האט אונטער געצייכענט מיט זיינע ראשי תיבות ל. נ. ט., האט געהאט אַן אונערוואַרטעטען ערפאָלג. דעם שרייבער האט מען אוועקגעשטעלט אין איין רייהע מיט דיא דאמאלסדיגע בעסטע פערטרעטער פון דער רוסישער ליטעראטור, וויא: טורגענעוו, גאָנטשאראָוו, גריגאָראָוויטש, אָס-

טראָווסקי. דיא קריטיקער — דער עיקר טשערנישעווסקי — האבען גע־פונען אין טאָלסטאָי׳ס ערצעהלונג א טיעפע פסיכאָלאָגיע און א מערק־ווירדיג — רעאַליסטישע בעשרייבונג פון דעם ווירקליכען לעבען מיט ערנסטע אבזיכטען אין אָהן שום גראָבהייטען.

אין קאווקאז איז טאָלסטאָי פערבליעבען צוויי יאָהר. ער האָט זיך בעטייליגט אין א סך שלאַכטען און ניט איין מאָל האָט ער גע־שטעלט אין ריזיקע זיין לעבען. ווען עס האָט זיך אָנגעפאנגען (ענדע 1853) סעוואסטאָפּאָלער מלחמה, איז טאָלסטאָי אריבער אין דער ארמעע, וואס האָט זיך געפונען אויפ׳ן שלאַכט־פעלד. ער האט זיך געשלאָגען אין דיא רייהען פון דיזער ארמעע און האט פערדיענט דעם נאמען פון א בראַווען אָפיציער. דיא סכנות און צרות, וואָס דיא העלדישע פערטהיידיגער פון סעוואסטאָפּאָל זיינען אויסגעשטאנען אין דער בעלאַגערטער שטאָדט, האט טאָלסטאָי בעשריעבען אין דריי ערצעה־לונגען אונטער׳ן נאמען „סעוואסטאָפּאָל״. דיא ערשטע פון זיי „סע־וואסטאָפּאָל אין דעצעמבער 1854״ איז ערשיענען אין „סאוורעמעניק״ און האט געמאכט א געוואלדיגען איינדרוק אויף דיא לעזער. טאָלס־טאָי׳ס נאמען איז בעקאנט געווארען איבער גאַנץ רוסלאַנד, און זיין שם פון א שרייבער, וועלכער איז בכח צו שאַפען גרויסע ווערק, איז איין מאל פאר אַלע מאל אנערקענט געווארען פון דיא קריטיקער.

אין זיינע ערצעהלונגען פון „סעוואסטאָפּאָל״ איז טאָלסטאָי ארויס, קען מען זאָגען, דער ערשטער אין דער וועלט־ליטעראַטור, מיט א קאַלטען, ניכטערען, אונפּארטייאישען אנאַליז (צוגליעדערונג) פון דעם לעבען אויפ׳ן שלאַכט־פעלד. ער האט בעוויעזען, אז אויב אימיצער איז א העלד אין א געוויסען מאָמענט, איז נאָך דערפון ניט געדרונגען אז ער איז דוקא אַלע מאָל א העלד. א מינוט פאר דער „העלדיש־קייט״ און א מינוט נאָכדעם איז דער העלד א פּראָסטער בשר ודם — א גוטער מענש אויב ער איז פריהער געווען גוט, און א שלעכטער אויב ער איז פריהער געווען שלעכט. א העלד איז ער געווארען צוליעב דיא אומשטענדען, און ווען דיא אומשטענדען וואלטען געווען אַנדערע, וואלט דער זעלביגער מענש, דער העלד, פיעלייכט בעגאַנגען א מיאוס׳ע לומפעריי. אָבער אין דער זעלביגער צייט האט טאָלסטאָי אין זיינע ער־

צעהלונגען בעוויעזען א ביישפיעל פון א העלדישקייט, וואס רייסט ניט דיא אויגען, וואס קריכט ניט פאראויס; דאס איז דיא העלדישקייט פון פראסטען רוסישען סאלדאט, וועלכער פרעגט קיין קשיות ניט און טהוט דאס, וואס מען דארף טהאן. את אין יענער צייט האט דאס טאלסטאי געהאט דיא געלעגענהייט נעהענטער בעקאנט צו ווערען מיט דיא זעלטענע מעלות פון א פראסטען מענשעלע, דעם רוסישען פויער; ער האט איהם האלט 'עקראגען, און דיא דאזיגעווארעמע ליעבע איז ביי איהם פערבליעבען אויפ'ן גאנצען לעבען.

אין אויגוסט 1855 איז טאלסטאי געקומען צופאהרען קיין פעטערסבורג, וואו מען האט איהם זעהר הייס אויפגענומען: ערשטענס, וויא איינעם פון דיא העלדישע פערטהיידיגער פון סעוואסטאפאל און צווייטענס, וויא א בעריהמטען שרייבער. פאר איהם זיינען בריט געעפענט געווארען דיא סאלאנען פון דער הויכער געזעלשאפט און דיא בעסטע ליטעראַרישע קרייזען. ער איז געווארען בעקאנט מיט דיא העלסטע שטערן פון ליטעראַרישען הימעל אין דער רעדאקציאן פון „סאווריעמעניק", דעם גייסטיגען צענטער פון פעטערסבורג און אויך פון גאנץ רוסלאנד אין יענער צייט. נעהענטער פון אלעמען איז ער בעקאנט געווארען מיט טורגענעווען, און דיא פריינדשאפט פון דיא צוויי גרויסע רוסישע שרייבער האט אנגעהאלטען יאהרען־לאנג.

טאלסטאי איז אין דער צייט געווען יונג, רייך, פול מיט לעבען. חוץ דעם איז ער נאר וואס געקומען פון סעוואסטאפאל, וואו ער האט איבערגעלעבט אזוי פיעל סכנות. וואס איז דער חידוש. אז ער האט זיך אבגעגעבען אין פעטערסבורג צו אלערהאנד פערגניגענס און הוליאנקעס? טאג און נאכט האט מען געשכור'ט, געשפיעלט אין קארטען, זיך געחבר'ט מיט ציגיינער, אבער וויא געוויינליך האט איהם גענומען גיך עקלען פון דעם סארט לעבען. וויא ער האט זיך שפעטער מתודה געווען „האט איהם געעקעלט אי פון זיך אליין אי פון דיא א רומיגע מענשען." מיט דיא שרייבער פון „סאווריעמעניק" זיינען ביי איהם אויך גיך ארויס ביטערע סכסוכים. ער האט ניט געקאנט אזוי וויא דיא איבעריגע געפינען קיין מנוחת הנפש אין דעם בעוואוסטזיין, וואס ער איז א „גרויסער קינסטלער". דאס אליין, האט ער גע'טענה'עט,

בעפרייט נאך ניט דעם מענשען פון א שטרעבונג צו ווערען וואס בעסער און וואס ריינער און אבצוגעבען זיינע כחות לטובת הכלל איבער דעם ענין האט מען געפיהרט לאנגע און הייסע דעבאטען, און טאָלסטאָי, וועלכער איז געווען בטבע אן אפענער מענש, האט זיך איבערגעקריגט כמעט מיט אלעמען. אין 1857 האט ער פערלאָזען פעטערסבורג און איז אבגעפארען קיין אויסלאנד.

טאָלסטאָי האט בעזוכט דייטשלאנד, פראנקרייך, ענגלאנד, איטאליען, דיא שווייץ און אין אלגעמיין האט דיא נסיעה ניט געמאכט קיין גרויסען איינדרוק אויף איהם. מיט זיין אייגענשאפט פאנאנדער צובערקלען אלץ, וואס ער זעהט ארום זיך, איז ער גיך געקומען צום שלוס, אז פון וועסט־אייראפא דארף זיך רוסלאנד קיין שום מוסר ניט אראָבנעהמען. דיא מערקווירדיגע ענטוויקלונג פון דער וויסענשאפט און אינדוסטריע האט איהם ניט פערבלענדט דיא אויגען, דען צוזאמען מיט דער העכסטער קולטור האט ער דערזעהן א סך ארעמקייט, אונוויסענהייט, גראָבהייט, אונמענשליכקייט, פאנאטיזמוס. אין זיין ערצעהלונג „ליוצערן", וואס געהערט צו דער דאזיגער צייט, קען מען זעהן, וויא אזוי טאָלסטאָי האט דעמאלט געקוקט אויף דעם אייראָפעאישען פראָגרעס. דער העלד פון דער ערצעהלונג, פירסט נעכליודאָוו, פערשרייבט אין זיין טאָגעבוך, אז דעם 7־טען יוני 1857 האט פאסירט אין ליוצערן א זאך, וואס איז ווערטה פערצייכענט צו ווערען מיט פייערדיגע אותיות אין דער וועלט געשיכטע. וואס איז דאס אזוינס געווען? פאר'ן האטעל שווייצערהאף, וואו עס שטעהען איין דיא רייכסטע געסט, האט א רייזענדער זינגער, א בעטלער, א האלב שעה געזונגען ליעדלעך און געשפיעלט אויף א גיטאר. ביז הונדערט מענשען האבען זיך צוגעהערט צו זיין זינגען און שפיעלען. דער זינגער האט דריי מאָל געבעטען א נדבה, אָבער קיינער האט זיך ניט גענומען פארן טייסטער, און א פאאר פוסט־און־פאסניקעס האבען נאָך געמאכט שפאס פון דעם בעטלער. נעכליודאָוו טהוט זיך א פרעג: וויא אזוי קומט דאס, אז אָט דיזע ענטוויקעלטע מענשען וועלכע זיינען קאפאבל — אויף זייערע מיטינגען, אין דיא פארלאָמענטען און חברות — זיך מוסר נפש זיין פאר איטליכען עהר־

ליבען אינטערעס, אז אָט דיא דאָזיגע מענשען זאָלען ניט געפינען ביי זיך אין הארצען א מענשליכען געפיהל, ווען מען דארף טהאָן פערזענליך א קליינע טובה א קליינעם מענשעלע? וואָס-זשע בלייבט פון דיא פראזען איבער ציוויליזאציאן און גלייכהייט, מיט וועלכע מען פערשרייט דיא וועלט?

אין דעם פראָטעסט-געשריי פון פירסט נעכליודאָוו הערט זיך שוין דער טאָלסטאָי, וועלכער האט פערלאָרען דיא אמונה אין פראָגרעס און איז ארויף אויפ'ן וועג פון מאָראלישער אויסבעסערונג פון זיין פערזאָן. טריט ביי טריט קומט ער צום שלום, אז דיא ישועה פאר דיא מענשהייט ליעגט אין דער ארבייט פון יחיד, פון יעדען איינציגען מענשען באזונדער, וועלכער מוז אנשטרענגען זיינע כחות צו דערגרייכען דיא העכסטע מדרגה פון מאָראלישער ענטוויקלונג. דיא ארבייט פון כלל איז ניט ווערטה, נאָך זיין מיינונג, אַן אויסגעבלאָזענע איי.

אין אויסלאנד האָט דעם שרייבער אינטערעסירט מעהר פון אלע אנדערע זאכען פאָלקס-בילדונג און אויך דיא איינריכטונגען פאר דיא פערבעסערונג פון דעם ארבייטער'ס לאגע. דיא פראגע פון פאָלקס-בילדונג האט ער שטודירט דער עיקר אין דייטשלאנד. ער איז דאָרטען בעקאנט געוואָרען מיט'ן בעריהמטען שרייבער בערטאָלד אוערבאך, פון וועמען ער האָט שטארק געהאלטען פאר יענעם'ס פאָלקס-ערצעהלונגען. אין פראנקרייך איז ביי איהם אויף דיא הענד געשטאָרבען פון שווינדזוכט אין 1860 זיין עלטערער ברודער ניקאָלאי, זעהר א בעגאבטער מענש, און דיזער טויט האָט געמאכט א טיעפען איינדרוק אויף איהם. ער האט דאס שפעטער בעשריעבען אין זיין ראָמאן „אננא קארענינא“ אין דעם טויט פון לעווין'ס ברודער ניקאָלאי.

טאָלסטאָי איז געקומען צוריק אין רוסלאנד שוין נאכדעם, וויא דיא פויערים זיינען בעפרייט געוואָרען פון פאנשטשיזנע. ער איז געוואָרען א מיראָוואָי פאָסרעדניק, ד. ה. א ריכטער, אויסצוגלייכען דיא סכסוכים איבער פערשיעדענע ענינים פון לאנד-ווירטשאפט צווישען דיא פריצים און דיא נאָר וואס בעפרייטע פויערים. טאָלסטאָי איז דאָ וואהרשיינליך בעאיינפלוסט געוואָרען פון דיא דעמאָקראטישע אידעען, וואס האבען אין דיא זעכציגער יאָהרען געהערשט אין דער

געבילדעטער קלאַסע. אויפ׳ן פראַסטען מענשען האָט מען דעמאָלט געקוקט וויא אויף אַן איינגערען ברודער, און דיא אינטעליגענציע האָט זיך אָבגעגעבען מיט דיא ריינע אבזיכטען אויסצובילדען דיא אונוויסענדע פויערים, אויפצוהויבען זייער גייסטיגען און מאָראַלישען צושטאַנד. אין דיא שטעדט האָט מען געעפענט זאָנטאַג שוהלען, וואו אַרביי־טער און אנדערע פערנומענע מענשען פון דיא אָרעמע קלאַססען — יונגע און אַלטע, פרויען און מענער — האָבען געהאַט דיא מעגליכקייט זיך צו לערנען אָהן שכר לימוד. עס קען אָבער אויך זיין, אַז אין זיין אַרבייט פאַר׳ן פאָלק איז טאָלסטאָי ניט בּיַאיינפלוסט געוואָרען פון דעם אַלגעמיינעם דעמאָקראַטישען גייסט. ער איז ניט פון דעם סאָרט מענשען, וואָס לאָזען זיך לייכט בעאיינפלוסען, און וואָס ער האָט ניט געטהאָן, האָט געטראָגען אויף זיך דיא חתימה פון זעלבסט־שטענדיגקייט, פון אָריגינעלען דענקען.

אין יאַסנאיא פאָליאַנא האָט טאָלסטאָי געגרינדעט א שוהלע פאַר דיא קינדער פון דיא פויערים. פון אַלע אנדערע שוהלען אויף דער וועלט האָט זיא זיך אויסגעצייכענט דערמיט, וואָס טאָלסטאָי האָט אין איהר ניט איינגעפיהרט קיין שום דיסציפּלין; איטליכער תּלמיד האָט געטהאָן, וואס ער האט געוואָלט, און געזעסען, וואו און וויא אַזוי עס האָט זיך איהם געגלוסט; חוץ דעם איז ניט געווען קיין שום פּראָגראַם און קיין שום מעטהאָדע, ד. ה. קיין שום אנערקענטע דרכים, וויא אַזוי צו לערנען דיא קינדער. דיא איינציגע אויפגאַבע פון דיא לעהרער איז בעשטאַנען אין דעם, אַז תּלמידים זאָלען ניט געניצען, זיצענדיג אין קלאַסס. טאָלסטאָי אַליין איז געווען דער פיה־רער פון לימוד, און דיא קינדער האָבען זיך גוט געלערענט. אין 18?2 האָט טאָלסטאָי אָנגעפאַנגען ארויסצוגעבען א פּעדאַגאָגישען זשורנאַל, ד. ה. א צייטשריפט איבער דיא ענינים פון בילדונג און קינדער־ערציהונג. דער זשורנאַל האָט געהייסען „יאַסנאיא פאָליאַנא“ און מעהר פון אַלעמען האָט אין איהם געשריעבען נאַטירליך טאָל־סטאָי אַליין. דיא אַרטיקלען, וואו דער שרייבער רעדט איבער זיין שוהלע און בעריהרט פּעדאַגאָגישע פראַגען בכלל, פערנעהמען א גאַנצעס בוך. אין דיא דאָזיגע אַרטיקלען סטאַרעוועט זיך טאָלסטאָי

צו בעווייזען, אז דער פּראָסטער פאָלק האָט גאַנץ וועניג גענאָסען פון פּראָגרעס, ד. ה. פון דיא אַלע פאָרטשריטע, וואָס בילדונג, וויסענ־שאַפט, קונסט און טעכניק האָבען געמאַכט און מאַכען. פון דעם פּראָ־גרעס געניסען נאָר דיא העכערע קלאַסען, און דיא רעזולטאַטען פון פּראָגרעס נוצען זיי אויס מיט'ן איינציגען צוועק אויסצוזייגען פון דעם פּראָסטען פאָלק זיין ביסעל בלוט. עס איז מערקווירדיג, אז דיא ראַדיקאַלע קריטיקער פון יענער צייט האָבען איהם געהאַלטען פאַר א „קאָנסערוואַטאָר", ד. ה. פאַר א מענשען מיט אַלט־פּריינקישע געדאַנקען און שטרעבונגען, און פאַר א געגנער פון רעפאָרמען. דאָס איז געקומען דערפון, וואָס טאָלסטאָי האָט צו שטאַרק אָנגעגריפען דעם אייראָפּעאישען פּראָגרעס, און אין דיא זעכציגער יאהר איז דער פּראָגרעס פון וועסט־אייראָפּאַ געוועזען אן אבגאָט ביי דער רוסישער אינטעליגענציע.

צווישען דיא קונסטווערק, וואָס טאָלסטאָי האָט געשאַנקען דער רוססישער ליטעראַטור אין דיעזער צייט, געפינען זיך אמת'ע פּערל, צום ביישפּיעל: „דער שנעע־שטורם", „דיא צוויי הוזארען", דיא „דריי מיתות" „כאָלסטאָמיער" (דיא געשיכטע פון א פערד). א ביסעל שוואַכער איז זיין ערשטער ראָמאַן „פאַמיליען־גליק". אין די „דריי מיתות" ווערט דורכגעפיהרט, מערקווירדיג רעאַליסטיש, א פערגלייך צווישען דעם, וויא אזוי עס שטאַרבט אוועק א רייכע פּריצ'טע, אן אָרעמער בעל־עגלה און א בוים. דיא פּריצ'טע ראַנגעלט זיך מיט דער ביטע־רער נויטווענדיגקייט צו שטאַרבען אין דער טיעפסטער פערצווייפלונג; דער פויער זעגענט זיך אָב מיט דער וועלט רוהיג און איינפאַך, און צום סוף ווערט בעשריעבען אין פּרעכטיגע פאַרבען דער טויט פון א בוים, וואָס מען האָט ארונטערגעהאַקט צו שטעלען א מצבה פאַר'ן בעל־עגלה.

אין 1862 האָט טאָלסטאָי חתונה געהאַט מיט דער טאָכטער פון א מאָסקווער דאָקטאָר, סאָפיא אַנדרעיעוונא בערס, אין וועלכע ער איז געוועזען פאַרדעם פערליעבט גאַנצע דריי יאָהר. זיא איז אַלט געוועזען צו דער חתונה 17 יאהר, און ער איז געוועזען מיט 16 יאהר עלטער פון איהר. אין זיין ראָמאַן „פאַמיליען־גליק" וויל טאָלסטאָי

בעווייזען, אז ווען דער מאַן איז אַ סך עלטער פון דער פרוי, קען דיא פּאָאר פּאָלק ניט זיין גליקליך. אויב דיא פרוי זאָל אין אָנפאַנג אפילו יע האָלט האָבען דעם מאַן, וועט זיא פריהער אָדער שפּעטער אָבגעקיהלט ווערען און זיך פערליעבען אין א יונגען, נאָך ניט קיין „אָבגעלעבטען". אין זיין אייגענעם פאַמיליען־לעבען איז דאס גראָד געווען ניט אזוי, און טאָלסטאָי מיט זיין פרוי שטעלען פאָר, פון דעם ערשטען טאָג נאָך דער חתונה, דיא גליקליכסטע פּאָאר פּאָלק, וואס דיא וועלט האט ווען עס איז געזעהן. אין דער געבילדעטער, אויפגעקלערטער און פיין־ערצויגענער סאָפיא אַנדרעיעוונא האט דער שרייבער געפונען אַ טרייען פריינד און אַ קלוגען חבר, אָהן וועמען ער קען זיך כמעט ניט בעגעהן סיי אין פּראַקטישע עסקים, סיי אין ליטעראַרישע. פּונקט וויא איהר בעריהמטער מאַן, איז זיא אויך אַ שטאַרקע, זעלבסטשטענדיגע נאַטור, און האָט זיך איהרע אייגענע מיינונגען איבער פערשיעדענע וועלט־זאַכען. הגם איהרע מיינונגען מעגען זיין גאַנץ אָפּט דער היפּוך פון איהר מאַן'ס, פון דעסטוועגען הערשט אין זייער הויז שלום ושלוה. טאָלסטאָי'ס פרוי איז איהם בעהילפיג אין דער ארבייט דערמיט, וואָס זיא שרייבט איבער זיינע כתבים איידער זיי געהען אין דרוק, און מאַכט דיא קאָרעקטורען. גאַנץ אָפט קומט איהר אויס איין כתב איבערצושרייבען עטליכע מאָל, ווייל טאָלסטאָי האָט אַ טבע צו מאַכען פערבעסערונגען אין זיינע ווערק גאָר אָהן אַ סוף, וויא לאַנג זיי געפינען זיך נאָך אין דרוק.

נאָך טאָלסטאָי'ס חתונה פאַנגט זיך אָן דיא גליקליכסטע צייט פון זיין לעבען. ער האָט אַלץ, וואָס אַ בשר ודם קען זיך נאָר ווינשען: רייכקייט, פאַמיליען־גליק און אַ שם פון איינעם פון דיא גרעסטע שרייבער ניט נאָר אין דער רוסישער ליטעראַטור גופא, אויך חוץ לארץ. און אין דער צייט דערגרייכט טאַקי זיין טאַלענט דיא העכסטע מדרגות פון ענטוויקלונג.

אין 1864 האָט זיך אָנגעהויבען צו דרוקען אין זשורנאַל „רוסקי וויעסטניק" זיין ראָמאַן „קריעג און פריעדען". אין 1869 איז דער ראָמאַן אַרויס פון דרוק אין אַ בעזונדערען בוך אין 5 בענדער. דיא

קריטיקער פון דער גאַנצער וועלט האַלטען דעם דאָזיגען ראָמאַן פאַר דאָס גרעסטע און ערהאַבענסטע ווערק פון דעם סאָרט אין דער נייע־אייראָפּעאישער ליטעראַטור. עס ווערען דאָרט אָבגעמאָלט אַלע קלאַסען פון דער געזעלשאַפט — פון קיסרים ביז פּראָסטע סאָלדאַטען און פויערים. אין אַ העלען שיין טרעט ארויס אין ראָמאַן דאָס לעבען פון דער רוסישער געזעלשאַפט אין אָנפאַנג פון 19טען יאַהרהונדערט. דער קינסטלער בעשרייבט מיט זיין מעכטיגער פען ניט נאָר וויכטיגע היסטאָרישע פּאַסירונגען פון דער שטורעמדיגער נאַפּאָלעאָן־צייט, וויא למשל דיא שלאַכטען פון לייפּציג און באָראָדינאָ, דיא מאָסקאָ־ווער שרפה וכדומה, אויך ערשיינונגען פון אַלטעגליכען לעבען אין פערשיעדענע פּאָליטישע און געזעלשאַפטליכע קרייזען. פאַר'ן לעזער געהען דורך וויא אין אַ פּאַנאָראַמע הונדערטע לעבעדיגע מענשען מיט זייער אינערליכער וועלט, מיט זייערע ליידען און פריידען, גע־פיהלען און ליידענשאַפטען; הונדערטע סצענען און בילדער, וואָס מאַכען אַזאַ טיעפען איינדרוק, דאס זיי מוזען אויף אייביג פערבלייבען אין זכרון.

עס איז מערקווירדיג, אַז דיא פערטרעטער פון פּראָסטען פאָלק, וועלכע טאָלסטאָי פיהרט אַרויס אין זיין ראָמאַן, זיינען מאראַליש אַ סך שטאַרקער פון דיא פּריצים און געבילדעטע. דעם סאָלדאַט פּלאַ־טאָן קאַראַטאַיעוו מיט זיין געזונדען פערשטאַנד, וואַרעמען הארצען און ריינער נשמה, וועלכער געהט שטאַרבען מיט דער רוהיגקייט פון אַ סאָקראַט, אהן בעריהמערייען, אהן אַ געמאַכטער העלדישקייט, שטעלט אַוועק טאָלסטאָי פאַר אַ מוסטער פון חכמה און צניעות. דער געבילדעטער פּיער איז בעצויבערט פון קאַראַטאַיעוו'ס וועלט־אַנשויונג און אונטער יענעם'ס איינפלוס ווערט ער גאָר אַנאַנדער מענש. אַזוי וויא אין „דיא קאַזאַקען“ וויל דאָ טאָלסטאָי בעווייזען, אַז דיא ישועה פאַר'ן אינטעליגענטען מענשען ליעגט אין נעהענטערע פערבינ־דונגען מיט'ן פּראָסטען פאָלק.

דיא אידעע, דער הויפּט געדאַנק פון ראָמאַן, איז אַזאַ: דער גאַנג פון דער וועלט־געשיכטע הייננט ניט אָב פון דעם ווילען אָדער דיא פייהיגקייטען פון איינצעלנע פערזאָנען: דיא ראָליע פון אַ נאַפּאָ־

לעאָן איז ניט גרעסער פון דער ראליע פון א פיגור אויפ'ן שאָך־ברעטעל; א היסטאָרישע פּאסירונג שפּיעלט זיך אָב נאָר דאן, ווען עס טרעפט זיך צונויף דער ווילען פון אלע מענשען, וועלכע נעהמען אנטהייל אין דער פּאסירונג. וויא מיר זעהען, האלט טאָלסטאָי פון דעם, אז אויפ'ן גאנג פון דער וועלט־געשיכטע ווירקען געוויסע געהיימע קרעפטען, מיט אנדערע ווערטער פון א מין היסטאָרישען פאטאליז־מוס. אין דיזע געדאנקען הערען זיך שוין דיא ערשטע קלאנגען פון זיין שפּעטערדיגער תורה, אין וועלכער איינער פון דיא נעבאָטען איז: זאָלסט מקבל באהבה זיין שלעכטס.

נאָכדעם וויא „קריעג און פריעדען" איז ארויס פון דרוק, האט זיך טאָלסטאָי ווידער אבגעגעבען צו זיין פריהערדיגער טהעטיגקייט פון א פאלקס־לעהרער און האט אנגעשריעבען אן „אלף־בית" און קליינע ביכלעך פאר'ן פאלק צום לעזען. אין 1873 האט ער אנגעפאנגען צו שרייבען זיין צווייטען גרויסען ראמאן „אננא קארענינא", וואס איז גע־ווען אבגעדרוקט אין „רוסקי וויעסטניק" אין 1875 און 1876.

אין דער צייט איז פארגעקומען א געוואלדיגע איבערקעהרעניש אין טאָלסטאָי'ס געדאנקען, און פון א בעלעטריסט, ד. ה. א שרייבער פון ערצעהלונגען און ראמאנען, ווערט ער א פערפאסער פון רעלי־גיעז־פילאזאפישע ביכער. דיא אייביגע קשיות: וואס איז לעבען? וואס איז דער זין פון לעבען? וואס איז גליק? גאָט? וכדומה. קשיות, וואס האבען נאך געפּלאָגט דעם שרייבער אין זיינע איינגסטע יאהרען און זיינען פארגעשטעלט אין דער פּסיכאלאָגיע פון דיא העלדען פון זיינע ערשטע ערציילונגען — אָלענין און נעכליודאָוו, אָט דיא קשיות האבען יעצט גענומען פארדערן ביי איהם א קלארען תירוץ, אָהן דריי־דלעך, אָהן פשרות, און טאקי באלד אויפ'ן אָרט. אין דעם גייסטי־גען לעבען פון שרייבער האט אויסגעבראכען א קריזיס. טאָלסטאָי דער־צעהלט אין זיין „וידוי", אז אויב א כישוף־מאכערין וואלט ביי איהם דערמאָנט געפרעגט, וואס ער וויל, וואלט ער ניט געוואוסט, וואס צו ענטפערן. ער איז געווען געזונד, שטארק, רייך, בעריהמט, געליעבט אין דער אייגענער פאמיליע און בעוואונדערט אין דער ברייטער וועלט, און ניט קוקענדיג אויף דעם האט ער פערלארען דיא לוסט צו לעבען,

ווייל ער האט זיך ניט געקענט קלאר מאכען דעם צוועק און דיא בעדייטונג פון זיין עקזיסטענץ. „נו, גוט“, האט ער גענומען טראַכטען: „אט וועסטו האבען 6000 דעסיאטין ערד, 300 פערד; וואס־זשע וועט זיין דער סוף? אט וועסטו זיין מעהר בעריהמט וויא גאָגאָל, פושקין, מאָליער, שעקספּיר; נו, איז וואס וועט ארויס דערפון? דיא קינדער ערציהען — צו וואס? דאס פאלק פיהרען צו א רוהיגען זאַטען לעבען — וואס דארף דאס זיין מיין דאגה?...

בקיצור טאָלסטאָי האט גענומען פיהלען, אז דער פונדאמענט, אויף וועלכען ער איז ביז אהער פעסט געשטאנען, האט זיך אונטערגעבראכען אונטער זיינע פיס, אז דיא אינטערעסען, מיט וועלכע ער האט ביז אהער געלעבט, זיינען נעלם געווארען. ער וויים ניט, צו וואס ער דארף שרייבען, ארבייטען, לערנען, און דיא פראזען, וואס ער הערט פון דיא ארומיגע איבער דיא נויטווענדיגקייט צו ארבייטען, קענען איהם מעהר ניט צופריעדען שטעלען. עס איז קיין חידוש ניט, וואס ער פאנגט אָן צו קלערען פון זעלבסטמאָרד. „איך פלעג בעהאלטען פון זיך אליין דיא שטריקעל“, דערצעהלט טאָלסטאָי, „ווייל איך האב מורא געהאט, אז ווען איך פערבלייב איינער אליין ביי זיך אין צימער, זאל איך זיך ניט אויפהענגען“...

וויא אזוי לאזט זיך ערקלערען דיעזע איבערעהרעניש אין טאָלסטאָי'ס גייסטיגען לעבען? דיא מעשה איז, אז אין דער צייט האט טאָלסטאָי שוין געהאט אלץ, צו וואס ער האט ווען עס איז געשטרעבט. ער איז פשוט געווארען איבערזעטיגט מיט דיא טייערע מתנות פון זיין גוטען מזל. און נאך א זאך, ביטערע געדאנקען האבען דאך אייגענטליך געבראדזעט ביי איהם אין קאפּ יאהרען־לאנג, אָבער אין דער צייט, ווען דאס הארץ האט געקלאפּט מיט טויזענד מעכטיגע געפיהלען, זיינען דיא דאזיגע געדאנקען געווען פערדרוקט, פערשטעלט. יעצט, אויף דער עלטער, ווען דאס הארץ האט זיך אבגעקיהלט, און עס איז שוין מעהר ניט געבליבען צו וואס צו שטרעבען, זיינען דיא געדאנקען ארויס פון פערבארגענעם ווינקעל, וואו זיי זיינען ביז אהער געלעגען, און האבען זיך אויסגעגאסען אין שארפע קשיות. טאָלסטאָי האט גענומען קוויטירען דעם חשבון פון זיין לאנגען לעבען, פון זיין ארבייט.

און וואס האט זיך ארויסגעוויזען? צווישען דעםווירקליכען לעבען און דיא אידעאלען ליעגט א טיעפער אבגרונד; דיא געטער, צו וועלכע ער האט ביז אהער מתפלל געווען, ד. ה. ציוויליזאציאן, פראגרעס, קונסט, — געטער, וואס ער האט געירשנ׳ט פון דעם פריהערדיגען דור, זיינען ניט ווערטה געווען אין זיינע אויגען קיין אויסגעריבענע מטבעה. אדרבא. ער האט גערעכענט, אז דאס זיינען געווען ניט מעהר ווי הילצערנע אויסגעפוצטע געטשקעס, וואס דיא רייכע און געבילדעטע בענוצען זיך מיט זיי צו בעראבעווען דיא ארעמע און אונוויסענדע. ביים שרייבער אין דער נשמה איז געווארען א פוסטקייט, דיא אלטע געטער האט ער געוואלט וואס גיכער אומבייטען אויף נייע...טאלסטאי האט דערביי גאר ניט געשאנעוועט, און אין מיסטקאסטען זיינען גע־פלויגען אלע צווייגען פון וויסענשאפט, פון אטראנאמיע ביז מעדי־צין און כעמיע. ביי דעם שרייבער איז אויסגעקומען, אז אזוי וויא דיא מאסע פון מיליאנען פויערים בעגעהט זיך אהן דעם, דארום דארף מען דאס ניט האבען אויף דער וועלט. פון וואנען נעהמט דאס רוסישע פאלק זיין וויסען? נאר פון איין קוואל — דאס זיינען דיא הייליגע ספרים. דארום קען ער, טאלסטאי, אויך געפינען א תירוץ אויף זיינע קשיות אין דעם זעלביגען קוואל. און מיט א מין פיעבער האט ער זיך א ווארף געטהאן אין טעאלאגישע חקירות. ער האט גע־נומען שמועסען מיט גלחים אין מאנאכען, איז געגאנגען צו דיא זקנים אין א געוויסען קלויסטער, האט געלייענט פערשיעדענע ווערק וועגען גאט און רעליגיאן, האט אויסגעשטודירט דיא אלט־גריכישע שפראך און לשון קודש, אום ער זאל זיין בכח צו לייענען דיא ביבעל אין דיא שפראכען, אין וועלכע זיי זיינען געווען אנגעשריעבען. פון דיא אלע עקספערימענטען איז ער געקומען צום שלום, אז אזוי לעבען, וויא פריהער קען ער שוין מעהר ניט. ער האט דארום אויסגעטהאן זיינע אייראפּע־אישע מלבושים און גענומען טראגען קליידער פון א פראסטען רוסישען פויער. ער האט אויפגעהערט צו עסען פלייש, זיך אבגעזאגט פון זיין גרויסען פערמעגען, פון דיא רעכטע אויף זיינע ליטערארישע ווערק, און אנגעהויבען צו ארבייטען אין פעלד מיט אלע פויערים צוגלייך. נאך זיין מיינונג נאך וועט דיא גאולה קומען, ווען איטליכער מענש

FREE PUBLIC
LIBRARY
JERSEY CITY N.J.

וועט זיך סטאַרעווען צו ווערען גוט און פרום, באַזונדער, פאַר זיך. דאַרום לייקענט ער דאס אב אַלע פאָרמען פון שטאַאט, פון רעליגיאָן, פון געזעלשאַפטליכען לעבען, אפילו פון פאַמיליען־לעבען (למשל, אין „קרייצער סאָנאַטאַ״). פאַר א גרונד—פּרינציפּ פון זיין תורה האַלט ער: ניט צו בעקעמפפען שלעכטס מיט געוואַלט.

טאָלסטאָי נעהמט אָן, אַז אויב דיא מענשהייט וויל זיין גליקליך, דאַרף זיא זיך אומקעהרען צום פּראָסטען לעבען, צום לעבען אויפ׳ן שוים פון דער מוטער־נאַטור.

עס איז, פערשטעהט זיך, ניט שלעכט צו לעבען און אַרבייטען אין דער פרישער לופט פון דיא וועלדער און פעלדער. אָבער קענען דען אַלע אַוועקגעהן אין דאָרף? לאָמיר שוין צוגעבען אויף א רגע, אַז יע, און אַז אין א שיינעם פריה־מאָרגען וועלען מיר פערברענען דיא גאַנצע מאַטעריעלע קולטור, וואס איז אויפגעבויט געוואָרען אין לאַנגע דורות פון שווערער, בלוטיגער אַרבייט, און וועלען ווערען מיט מזל אַקערבויער. וואס וועט זיין דער סוף? דער סוף וועט זיין, אַז טריט ביי טריט וועט ווידער בעשאַפען ווערען דיא זעלביגע קולטור, וואס מיר האָבען פריהער חרוב געמאַכט מיט דיא אייגענע הענד. פאַר וואס וועט דאס זיין אזוי? אָט פאַר וואס. ביי דעם מענשען אין דער נ״ימה ליעגט א מעכטיגער געפיהל פון אונצופרידענהייט מיט זיין געגענווערטיגען קולטוריעלען צושטאַנד, ד. ה. וויא גוט עס זאָל ניט זיין דעם מענשען, זוכט ער אַלץ בעסערס. דער דאָזיגער געפיהל איז געבאָרען געוואָרען צוזאמען מיט׳ן מענשען און אהן דעם וואָלט אייגענטליך ניט געווען אויף דער וועלט קיין שום פּראָגרעס, קיין שום פאָרטשריט. דער געפיהל פון אונצופרידענהייט טרייבט דאס דעם מענשען צו א העכערער שטופע פון ענטוויקלונג, צו א פערבעסערונג פון זיינע אומשטענדען, און אָט דער געפיהל וועט דאס מאַכען א תל פון טאָלסטאָי׳ס אידעאַל, ווען דיא מענשהייט זאָל איהם דורכפיהרען.

דער פּרינציפּ „ניט צו בעקעמפפען שלעכטס מיט געוואַלט״ איז אויך ניט קיין גלייכע זאַך. פּראָסט גערעדט הייסט דאס: זיך לאָזען קריכען אויפ׳ן קאָפּ. וואס הייסט אייגענטליך געוואַלט? דאס, וואס

מען טהוט דעם צוויטען נעגען זיין ווילען. א דיינקענדער מענש וועט, פערשטעהט זיך, זעהן איבערצורייידען דעם רשע מיט גוטען, מיט ראיות, מיט ארגומענטען. אבער שטעלט זיך פאר, אז א מענש איז שטארק צוהיצט, ד. ה. געפינט זיך אין אזא גייסטיגען צושטאנד, אז ער איז ניט בכח צו פערשטעהן, וואס מען וויל פון איהם האבען, און ער ווארפט זיך אויף אייך מיט א מעסער. וואס דארפט איהר טהאן? זיך לאזען דערשטעכען? א גרויסע חכמה וואלט דאס טאקי געווען. און ביי טאלסטאי'ען קומט אויס, אז מען דארף זיך יע לאזען דערשטע־בען, וויל זיך ראנגלען מיט'ן אנגרייפער הייסט דאך צו בעקעמפפען שלעכטס מיט געוואלט...

זיין פרינציפ האט טאלסטאי גענומען פון דיא רעליגיעזע ספרים, וואס שטאמען פון מזרח־לענדער. עס איז אינטערעסאנט צו פערגליי־בען טאלסטאי'ס פרינציפ מיט א מערקווירדיגען געשפרעך, וואס מיר געפינען אין א הייליגען ספר פון דיא בודהיסטען (בודהיזמוס איז דיא אמונה פון דעם גרעסטען טהייל אזיאטען). דעם געשפרעך פיהרט בודהא אליין מיט זיין בעסטען תלמיד פורנא.

„וואס וועסטו טהאן, זאג מיר, פורנא", פרעגט בודהא, „ווען מענשען וועלען דיך זידלען, מאכען פון דיר אש און רויך, שילטען, בעליידיגען?"

„איך וועל ביי זיך טראכטען בשעת מעשה", ענטפערט פורנא: „אוי, ס'ארא גוט, ווייך הארץ זיי האבען, דאס זיי שלאגען מיך ניט.

„וואס וועסטו אבער טהאן, ווען זיי וועלען דיך שלאגען?

„איך וועל טראכטען ביי זיך: וויא גוט זיי זיינען, דאס זיי נעה־מען בייא מיר ניט אוועק אין גאנצען מיין לעבען.

„און וואס וועסטו זאגען, ווען זיי וועלען ביי דיר אבנעהמען דיין לעבען?"

„איך וועל זיי בענטשען דערפאר, וואס זיי האבען מיך מיט ווע־ניג יסורים בעפרייט פון זינדיגען גוף...

און טאלסטאי מיט זיינע תלמידים ווערען על כל פנים נתפעל פון דער דאזיגער שקלאפען־מאראל, וויא דער דייטשער פילאזאף ניטצשע רופט דאס אן גאנץ ריכטיג.

טאָלסטאָי'ס נייע וועלט־אנשויאונג האט זיך אויסגעדריקט אין „אננא קארענינא". דיא העלדען קענען צוטהיילט ווערען אין צוויי קלאסען: איינע שטעהען אויפ'ן דרך הישר, דיא אַנדערע זיינען פער־בלאָנזעטע נשמות. דיא ערשטע זיינען צוגעבונדען צו דער ערד, צו זייערע פאַמיליען־אינטערעסען (קאָנסטאַנטין לעווין, דיא געזינד פון פירסט שטשערבאצקי, סוויאזשסקי), דיא צווייטע זיינען כמעט אין גאַנ־צען אָבגעגעבען צו דיא תאוות און פערגניגענס פון עולם הזה. טאָל־סטאָי מאָלט דיא טיפען פון דער צווייטער קלאססע ניט מיט קיין פריינדליכע פארבען: אננא קארענינא — איז אן אשת איש און אנטלויפט פון מאן און איהר קינד צו א יונגען און שיינעם אָפיציער; קארענין, איהר מאן, איז א טעמפע מאשין מיט קעלבענע אויגען און ווייניג שכל; פירסט סטעפאן אָבלאָנסקי — א גארנישט און א גרויסער הולטיי, נארט זיין ווייב, פערפיהרט א נייע ליובקע אלע מאָנטאג און דאָנערשטאג און בריינגט אוים זיין פערמעגען; ניקאָלאי לעווין — א שיכור; פירסט ווראָנסקי — א בעל־זנות, ביי וועמען עס איז גאר א קלייניגקייט צו מאכען א תל פון דעם צווייטענס פאַמיליען־לעבען, און אזוי ווייטער. דיא ערשטע פיהרען א ריינעם מאָראלישען לעבען, על פי רוב אין דאָרף, און זיינען גליקליך, דיא צווייטע האבען כמעט אלע א פינסטער־ען סוף (לעווין — דער שיכור שטארבט אוועק, אננא — דיא אשת איש גנעהמט זיך דעם לעבען). נאָך איין זאך איז אינטערעסאנט אין דעם ראָמאן. קאָנסטאַנ־טין לעווין לעבט איבער דיא זעלביגע מאָראלישע קריזיס, וואָס טאָל־סטאָי גופא און געפינט אן אויסוועג פון זיין פלאָגענים אין א טהעטיגער ארבייט אויפ'ן שוים פון דער מוטער־נאַטור, אין דער ־אָ־ליע פון א גוטהערציגען און מענשען־פריינדליכען לאַנדבעזיצער.

נאָכ'ן ראָמאן „אננא קארענינא", וואס ווערט געהאלטען פאר א ציערונג אין דער וועלט־ליטעראטור, הויבט זיך אָן א נייע פעריאָדע אין טאָלסטאָי'ס ליטעראַרישער טהעטיגקייט. ער שרייבט על פי רוב ארטיקלען, ביכער פאר'ן פאָלק און פילאָזאָפיש־טעאָלאָגישע טראַקטאַ־טען. צייטענווייס קעהרט ער זיך אום צו דער שיינער קונסט, צו ערצעהלונגען, אָבער זיי זיינען כמעט אלע מיט א טענדענץ, ד. ה. דער

שרייבער בענוצט זיך מיט דער בעלעטריסטישער פאָרמע צו בעווייזען דיא ריכטיגקייט פון זיינע געדאַנקען, פון זיין נייער וועלט-אַנשויאונג. אין דיא קונסט-ווערק, וואָס טאָלסטאָי האָט געשאַנקען דער וועלט פאַר דיא לעצטע 25 יאָהר, הערט זיך דער מאָראַל-פּרעדיגער, דער בעל-דרשן כמעט אַזוי שטאַרק, און צייטענווייס אפילו שטאַרקער, וויא דער קינסטלער, דער מאַלער פון טיפען און בילדער פון לעבען. צו דער דאָזיגער צייט פון טאָלסטאָי'ס טהעטיגקייט געהערען: דיא פאָלקס-דראַמא „דיא מאַכט פון דער פינסטערניס", דריי ערצעהלונגען: „איוואַן איליטש'עס טויט", „דער בעל הבית און דער אַרבייטער", „קרייצער סאָנאַטא", דער ראָמאַן „תחית המתים" און דער טראַקטאַט „וואָס איז קונסט?"

אין „קרייצער סאָנאַטא" האָט זיך טאָלסטאָי אַרויסגעוויזען פאַר אַ געגנער פון פאַמיליען-לעבען. דער העלד פון דער ערצעהלונג איז פּאָזדנישעוו, אַ רייכער און געבילדעטער פּריץ. אין דיא יונגע יאָהרען לעבט ער אַ גוטען טאָג, פערליערט דיא אונשולד און דערנאָך, ווען ער האָט חתונה מיט אַן אונשולדיגער מיידעל, מיינט ער, אַז זיא האַלט אין זינען נאָר איין זאַך: וויא אַזוי איהם אָבצונאַרען. דיא פּאָאַר פּאָלק לעבט וויא אַ הונד מיט אַ קאַץ. מען קריעגט זיך, מען רייסט זיך אַרום כמעט פון דער ערשטער וואָך נאָך דער חתונה. דער לעצטער מאַנסביל, וואָס וועקט אויף אין פּאָזדנישעוו'ען אייפער-זוכט, איז אַ מוזיקער, מיט וועמען דיא פרוי זיינע האָט האַלט צו שפּיעלען זאָלבאַנאַנד—ער—אויפ'ן פידעל, זיא אויף דער פּיאַנאָ. איין מאָל שפּעט אין אָבענד קומט פּאָזדנישעוו אַהיים און געפינט זיין פרוי צוזאַמען מיט'ן מוזיקער. ער וואַרפט זיך אַרויף אויף איהר וויא אַ ווילדע חיה און הרג'עט זיא אוועק.

פּאָזדנישעוו זאָגט — און מיט זיין מויל רעדט דאָך טאָלסטאָי,—אַז אין דעם צרה'דיגען פאַמיליען-לעבען פון דער געבילדעטער קלאַסע איז שולדיג דיא ערציהונג. דיא יונגע לייט הולטייעווען פאַר דער חתונה, וויא פיעל זיי קענען נאָר אַריינכאַפּען. אַלע ווייסען דערפון און קיינער האַלט דאָס ניט פאַר מיאוס, אונמאָראַליש, ניט נאָרמאַל. אדרבא.

ווען א יונגער מאן וויל פערבלייבען א פרוש, מאכט מען פון איהם א געלעכטער.

טאָלסטאָי זאָגט דאָ אייגענטליך קיין נייעס ניט. דיא פראגע, וואָס ער בעריהרט, איז א ברענענדיגע פראגע. דער בעריהמטער נאָרוועגישער שרייבער ביערנסאָן רעדט וועגען דעם איז זיין דראמע „דיא הענדשקע". דיא העלדין זאָגט זיך אָב חתונה צו האבען מיט איהר חתן, ווען זיא דערוויסט זיך, אז ער האָט שוין געלעבט מיט אנאנדער פרוי. וויא אזוי קען מען דאָ געהאָלפען ווערען? נאָר אויף איין וועג: יונג חתונה האָבען, ד. ה. אין דיא יאָהרען, ווען עס וועקען זיך אויף דיא געשלעכטליכע אינסטינקטען. אָבער ביי היינטיגע צייטען איז פאר'ן מאנספּארשוין גאָר אונמעגליך חתונה צו האָבען פאר 28—30 יאָהר צוליעב דיא עקאָנאָמישע אומשטענדען. דיא פראגע, צום אונגליק, בלייבט דארום ניט קיין פערענטפערטע.

אָבער טאָלסטאָי וויל דאָך פערענטפערן דיא פראגע. זיין עצה איז גאָר אין גאנצען ניט צו פערקעהרען מיט פרויען! א גוטען ביי־שפּיעל פון טאָלסטאָי'ס ארגומענטען קען, געבען אזא מין געשפּרעך אין „קרייצער סאָנאטא".

פּאָזדנישעוו זאָגט איינעם, אז דער געשלעכטליכער פערקעהר איז נעגען דיא נאטור, און דארום מוז ער אָבגעשאפט ווערען.

„וואָס רעדט איהר", ענטפערט איהם יענער: „דיא מענשהייט וואָלט דאָך דעמאָלט אונטערגעגאנגען?

„און צו וואס דארפט איהר האָבען דיא מענשהייט?" פרעגט פּאָזדנישעוו.

„וואָס הייסט צו וואָס? מיר וואָלטען דאָך דעמאָלט ניט געוועזען אויף דער וועלט.

„און צו וואָס דארפען מיר זיין אויף דער וועלט?

„וואָס הייסט צו וואָס? צו לעבען.

„צו וואָס דארפען מיר לעבען? שאָפּענהויער, גארטמאן (דייטשע פילאָזאָפען) און אלע בודהיסטען זאָגען, אז דיא בעסטע זאך איז פאר'ן מענשען — ניט צו לעבען... אי, וואָס מיט דער אָבשאפונג פון געשלעכטליכען פערקעהר וועט זיך ענדיגען דיא וועלט, נו, וואָס איז

דער געוואַלד אַזוי גרויס? אַלץ איינס דאַרף זיך דאָך ווען עס איז ענדיגען דיא וועלט. אי דיא תורה זאָגט דאָס, אי דיא וויסענשאַפט. וואָס אַרט אייך, אַז דיא וועלט וועט זיך יעצט ענדיגען?...

טאָלסטאָי וויל על כל פנים גאָר ניט וויסען, אַז געשלעכטליכע ליעבע איז אַן איינגעבאָרענער אינסטינקט. אַזוי וויא הונגער איז דער אינסטינקט פון זעלבסט־ערהאַלטונג אין דער איינגענער פּערזאָן, איז ליעבע דער אינסטינקט פון זעלבסט־ערהאַלטונג אין געשלעכט. אין אַ לעבעדיגען מענשען מוזען דיא ביידע אינסטינקטען בעפריעדיגט ווערען, און ווען זיי ווערען נאָר האַלב בעפריעדיגט, ווערט דער אָרגאַניזמוס פערקריפּעלט.

אַ מערקווירדיג־שטאַרקע ערצעהלונג איז „איוואַן איליאיטש'עס טויט". מען מעג אַריינרעכענען צווישען טאָלסטאָי'ס גרעסטע ווערק. דאָרט ווערט איבערגעגעבען אין קינסטליכע רעאַליסטישע בילדער דער גייסטיגער צושטאַנד פון אַ געבילדעטען מענשען, וועל־כער האַלט ביים שטאַרבען, ביז דיא לעצטע מינוט, ווען דער טויט בעפרייט איהם פון זיינע שרעקליכע יסורים. אין דער ערצעהלונג ווערט אַרויסגעשטעלט דער עגאָאיזמוס פון דער געבילדעטער קלאַסע, און דער טיעפער געפיהל פון רחמנות צום צווייטען, צום קראַנקען, וואָס מען טרעפט אין פּראָסטע מענשען, אין רוסישען פאָלק. פון דיא אַלע מענשען, וועלכע געפינען זיך אַרום איוואַן איליאיטש אין דער צייט פון זיין קראַנקהייט — זיין ווייב, זיינע קינדער, זיינע חברים, דיא דאָקטוירים, — האָט אויף איהם אין דער אמת'ען רחמנות נאָר איי־נער, און דאָס איז דער משרת פון הויז געראַסים, אַ מוזשיק, ניט לאַנג געקומען פון דאָרף. טאָלסטאָי וויל דאָ בעווייזען דיא ריכטיג־קייט פון זיין בעהויפּטונג, אַז אין דעם ענין פון מאָראַל שטעהט דער דאָרף־מענש אַ סך העכער פון דעם שטאָדטישען מענש, וועלכער צאַפּעלט זיך אין אַ נעץ פון אייביגע ליגענס און ווערט אין איהם דערשטיקט.

דיא פאָלקס־דראַמע „דיא מאַכט פון דער פינסטערניס" איז איינע פון דיא גרעסטע דראַמאַטישע ווערק, וואָס מען קען געפינען אין דער וועלט־ליטעראַטור. דער גרעסטער קריטיקער געאָרג בראַנדעס

רעבענט, אז דאס איז טאָלסטאָי'ס מייסטערווערק. איהר גרויסע בעדייטונג, זאגט דער קריטיקער, בעשטעהט אין דעם, דאס זי בע־ריהרט א גאנץ נייע וועלט — די וועלט פון דער אונוויסענדער רו־סישער מאסע. דער שרייבער מאכט דאָ אויך א פערזוך צו דרשנ'ען זיינע בעליעבטע אידעען, און אין די ווערטער פון אלטען אקים הערט זיך טאָלסטאָי'ס שנאה צום שטאדטישען לעבען און צו דער קולטור. מיט א זעלטענער קראפט ווערט אבגעמאלט אין דער דראַ־מאַ דאס לעבען פון דאָרף, די געוואלטיגע אונוויסענהייט פון די פויערים, זייערע אבערגלויבענס, זייערע פאַראורטהיילע. די מאכט פון פינסטערנים האלט אין איהרע אייזערנע לאפּעס מיליאנען לע־בעדיגע מענשען און דערביי געפינט זיך ניט קיין איין מענש, וואס זאל א ביסעל אבשוואכען די שרעקליכע מאכט. טאָלסטאָי וועקט אין אונז דעם געפיהל פון רחמנות און ליעבע צו די ארעמע פינסטערע נשמות און וויל אונז געבען צו פערשטעהן, אז די היילינסטע פפליכט פון דער געבילדעטער קלאסע ליעגט אין פערשפּרייטען ביל־דונג אין דער מאסע. א קוואל פון הייסער ליעבע צו די פינסטערע, פערבלאָנזעטע נשמות שפּריצט פון יעדער שורה. דער סאָלדאט מיט־ריטש זאגט אין איין ארט: „איהר, פרויען פון דאָרף... ווער לערנט אייך? וואס זעהט איהר? וואס הערט איהר? מעהר ניט ווי פּאס־קודסטווע... ווי־זשע זאלט איהר אליין ניט ווערען אומריין?... מי־ליאנען אזעלכע ווי איהר האָט רוסלאנד. און אלע זייט איהר ווי בלינדע קראָטען, וואס לעבען אין דר'ערד. איהר זעהט גאר ניט און הערט גאָר ניט. דער מוזשיק דערוויסט זיך נאך פון עפּיס — אין קאַבאַק, אין טורמע, אין סאָלדאטען. און די פרוי פון דאָרף? פּויזעט ווי א בלינדער הינטעל... און ווער קען צו אייך וואס האָבען? ווער לערנט אייך? נאר דער מוזשיק, ווען ער איז שיכור, לערנט אייך מיט די לייצעס... אָט אין דעם בעשטעהט אייער גאנצע תורה...

א ביטערער אמת ליעגט אין די ווערטער פון אלטען מיטריטש און טאָלסטאָי האָט אבגעגעבען א גרויסען טהייל פון זיין לעבען אויפ־

צועפענען דיא אויגען דיא „בלינדע הינטלעך“, אי מיט זיינע ביכלעך
פאר׳ן פאָלק, אי מיט זיין טהעטיגקייט פון א פאָלקס־לעהרער אין זיין
שולע פון יאסנאיא פאָליאנא.

אין 1900 איז ארויס פון דרוק טאָלסטאָי׳ס לעצטער ראָמאן
„תחית המתים“. וועלכער איז שפעטער דראמאטיזירט געוואָרען (אויך
אין אידיש אין אמעריקא). אין דעם געניאלען ווערק פון אלט־גראָען
זקן איז צו בעוואונדערן דיא יוגענדליכע פרישקייט פון געפיהל, דיא
מערקווירדיגע מאכט אָבצומאָלען לעבעדיגע מענשען, וויא זיי שטעהן
און געהן, מיט אלע זייערע מעלות און חסרונות, תאוות אין ליידענ־
שאפטען. אזוי וויא אין זיינע פריהעריגע ווערק שטעלט ארויס דער
שרייבער דיא שרעקליכע פאלשקייט, וואס דרינגט דורך דיא האנד־
לונגען פון קולטור־מענשען, דער עיקר פון דער הויכער געזעלשאפט.
צום ערשטען מאָל אין דער רוסישער ליטעראטור געפינען מיר אין
דעם ראָמאן א בעשרייבונג פון דעם לעבען פון פאָליטישע פערברע־
כער. מיט גרויס קונסט שטעלט פאָר טאָלסטאָי דיא פערהאנדלונ־
גען אין געריכט, בעשריעבען מיט אלע פיטשיווקעס, מיט דער געווענ־
ליכער פסיכאָלאָגישער פינקטליכקייט פון דעם טיעפען קענער פון
מענשליכען הארצען.

אין „תחית המתים“ ליעגט א שטארקע טענדענץ. דיא געגנער
פון טאָלסטאָי—דעם מאָראליסט געפינען אין דעם ראָמאן א סך חסרונות.
קודם כל געפעהלט זיי ניט, וואָס דער העלד פירסט נעכליודאָוו
וואַרפט פון זיך אראָב דיא לאַסט פון דיא אלטעגליכע לעבענס־אינ־
טערעסען און געהט טהאָן תשובה איבער א „קלייניגקייט“, פון וועל־
כער קיינער קען זיך גאָר ניט בעהיטען היינטיגע צייטען; אויב אלען
זאָלען נאָר טהאן נעכליודאָוו׳ען, טענה׳ן זיי, וועט דיא וועלט קיין וועלט
ניט זיין; און דורך דעם, וואס דער העלד איז א פארעווער בעל־
תשובה, קומט ארויס זיין געשטאלט צו בלייך, צו טהעארעטיש, עפיס
גאָר ניט וויא קיין לעבעדיגע. חוץ דעם זעהען זיי ניט איין, פאר וואס
טאָלסטאָי איז אזוי שטארק אין כעס אויף דיא פיינע געזעלשאפט,
וועלכע ער ברענט וויא אויפ׳ן פייער מיט זיין סאטירישער פען. דעם
־ריטען חסרון געפינען טאָלסטאָי׳ס געגנער אין דעם, וואס דיא העלדין,

א געוועזענע פּראָסטיטוטקע (א גאס-מיידעל), ווערט ארויסגעשטעלט מיט אן איידעלען כאראקטער און איבערהויפּט מיט מעהר ריינע און ווארעמע מענשליכע געפיהלען, וויא דיא פרויען פון דיא העכערע קלאַסען. זיי ערקלערען, אז דעם שרייבער׳ס מערקווירדיגע קונסט פון א בעלעטריסט האט א סך צו ליידען דורך דעם, וואס ער פּלעגט אַריין אין זיינע ווערק טהעארעטיש׳ע פראגען און וואס ער ניצט זיא אויס׳ מיט׳ן איינציגען צוועק צו פערשפּרייטען זיינע רעליגיעזע און סאָציאלע אידען.

אין דעם ראָמאַן ווערט איבערגעגעבען, וויא אזוי א רייכער און געבילדעטער יונגער מאן מיט א פירסטליכען טיטעל איז אויפגעשטאנען תחית המתים, ד. ה. זיין נשמה האט זיך אויסגעלייטערט, איז ריין געוואָרען פון דעם גאנצען שמוץ, מיט וועלכען זיא איז געווען בעפלעקט אין דעם אלטעגליכען לעבען פון דער קולטורעלער געזעלשאַפט. פירסט דמיטרי נעכליודאוו איז ניט ערגער פון דער גאנצער וועלט, און ווען ער פערפיהרט דיא אונשולדיגע קאטיושא מאסלאָווא, א יתומה, וועלכע האט זיך אויסגעהאדעוועט אין דאָרף ביי זיינע קרובים, טראכט ער ניט בשעת מעשה פון דיא שרעקליכע אחריות, וואס ער נעהמט אויף זיין געוויסען. ער גיט דער פערפיהרטער מיידעל הונדערט רובעל און מיינט, אז ער איז דערמיט פּטור געוואָרען פון דער פעראנטוואָרטליכקייט פאר דיא רעה, וואס ער האט געטאָן א לעבעדיגען מענשען. ער וויל זיך אָבקויפען מיט געלד ער זעהט, אז אלע טהוען אזוי, און ער קען ניט זיין בעסער פון דיא איבעריגע. אָבער דער יום הדין איז נאָהענט. נעכליודאָוו׳ען קומט א מאָל אויס צו זיין איינער פון דיא געשוואָרענע אין א פּראָצעס פון א פּראָסטיטוטקע, וואס ווערט בעשולדיגט אין דעם, אז זיא האט פערסמ׳ט א סוחר, מיט וועמען זיא האט געהולטעוועט. אין דער פּראָסטיטוטקע דערקענט נעכליודאוו דיא פערפיהרטע קאטיושא, און דיא בענגענים מאכט אויף איהם אזא טיעפען איינדרוק, דאס ער בעשליסט צו טהאָן תשובה און פערגלעטען זיין שווערע שולד געגען דער מיידעל. ווען זיא ווערט פערמשפּט צו פיער יאָהר קאטאָרזשנע אַרבייט, פאהרט ער איהר נאָך אין סיביר, וואו ער האט בדעה מיט איהר חתונה צו

האבען. אבער קאטווישא נעהמט ניט אן זיין קרבן און האט חתונה מיט׳ן פאליטישען פערברעכער סימאנסאן, ווען מען זיא בעגנעדיגט אויף׳ן וועג קיין סיביר. נעכליודאוו קען אבער שוין מעהר ניט לעבען אזוי וויא ביז אהער, ד. ה. אין א נעץ פון אייביגע ליגענס. ער געפינט דיא בעדייטונג פון לעבען נאר אין ארבייט פאר׳ן צווייטען, לטובת הכלל.

אין דעם ראמאן געהען פארביי פאר אונזערע אויגען אלע קלאסען פון דער רוסישער געזעלשאפט: גובערנאטארס, גענעראלען, פראקורארען, ריכטער, סענאטארען, טשינאווניקעס, פויערים, סאלדאטען, ארעסטאנטען, קאטארזשניקעס. יעדער איינציגער מיט זיינע כאראקטערציגע, מיט זיין אייגענער גייסטיגער וועלטעל, וואו דער גרויסער קינסטלער פערטיעפט זיך ביז׳ן דעק. דער ראמאן האט אנגעמאכט א רושם אין דער גאנצער וועלט אין איז אין א קורצע צייט איבערזעצט געווארען כמעט אין אלע שפראכען.

אין זיין טראקטאט „וואס איז **קונסט**?“ בעווייזט טאלסטאי, אז ער איז ניט קיין גרויסער חסיד פון דער שיינער קונסט. ער דריקט אויס דעם געדאנק, אז „וואס מעהר מיר גיבען זיך אב צו שיינקייט, געהען מיר אוועק אלץ ווייטער פון דעם אמת“, און דארום האלט ער ניט שטארק פון דיא גרעסטע קינסטלער אין מאלעריי, מוזיק, ליטעראטור, וויא למשל: דאנטע, ראפאעל, געטע, שעקספיר, בעטהאווען. אויף דעם זעלביגען גרונד איז טאלסטאי קאפאבל אבצולייקענען דיא בעדייטונג פון זיינע ערשטע ווערק, ד. ה. פון דיא יעניגע, וואס ער האט אנגעשריעבען פאר דער קריזיס אין זיין גייסטיגען לעבען אין דיא זיעבעציגער יאהרען. ער רעכענט, אז דיא ווערק פון דער לעצטער פעריאדע פון זיין ליטעראַרישער טהעטיגקייט האבען א גרעסערע בעדייטונג פון דיא ערשטע, בלויז צוליעב דעם, וואס ער האט דורך זיי געפרעדיגט זיינע אידעען.

פון דיא וויכטיגסטע פאסירונגען אין טאלסטאי׳ס לעבען פאר דיא לעצטע צייט קען מען דערמאנען דעם חרם אויף איהם און דעם 50-יעהריגען יובילעום פון זיין ליטעראַרישער טהעטיגקייט. דער חרם איז ארוס פון הייליגען סינאד דעם 20-טען פעברואר 1901. דער סינאד האט פערעפענטליכט אן ערקלערונג, אז אזוי וויא טאלסטאי

אנערקענט ניט דיא לעהרע פון דער פראוואסלאוונער קירכע, בכן ווערט ער פון איהר פערשטויסען ביז וואנען ער וועט ניט תשובה טהאן.

דער יובילעום פון געניאלען שרייבער איז געפייערט געווארן אין 1902. פון דער גאנצער וועלט האט ער געקראגען בעגריסונגס־דעפעשען, וואו מען האט איהם געוואונשען צו זיין געזונד און שטארק און קענען אויסנוצען זיין מעכטיגען טאלענט פאר דער זעלביגער וויכטיגער ארבייט, מיט וועלכער ער האט 50 יאהר כסדר געדיענט דער מענשהייט

טאלסטאי'ס ווערק זיינען איבערזעצט כמעט אין אלע לעבעדיגע שפראכען. איבער דעם שרייבער גופא און זיינע ווערק זיינען אנגעשריעבען ארטיקלען און ביכער, וואס מען רעכענט אין דיא טויזענדער.

FREE PUBLIC
LIBRARY
JERSEY CITY, N. J.